

הלכות שבת סימן שסב שסג

באר הגולה ריט

(סה) לא מהני. וצריך שיהיו הקנים שבצדדים תוקים לקבל דלת כלי-שהוא, אפלו של קש או של קנים⁶⁵, אכל קנה שעל-גפן סגי בקל-שהוא, ואפלו (סו) גמי מהני: **יב** כפה (פרוש, שער העשוי כפה, ר"ס), אם יש בגליה, דהינו (סז) קדם שהתחיל להתעגל, עשרה טפחים, מתרת משום צורת-פתח:

שסג דיני מבוי ולחי, ובו ל"ו סעיפים:

א (א) *מקום שיש לו שלש מחיצות, (ב) *אסרו תכמים לטלטל בו עד שינעשה (ג) שום תקון ברכיעות: **ב** כחצר (ד) שנפרץ (ה) במלואו, (ו) עד עשר אמות נתר בפס רחב ארבעה טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ⁶⁴, ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרצה, די *בשני פסין של שני משהויין⁶⁵; והוא הדין לנשתמי מהם כחל רביעי בנוי כשעור ארבעה טפחים (ז) במקום אחד⁶⁶ או אם נשתמי מהשני צדדים (ח) *הטפח מאן וטפח מאן, וכל זה (ט) בגבה עשרה טפחים, ונאפלו אין בפרצה ארבעה טפחים, (י) *כיון

א ערוכה ה' ב שם י"א ג שם ד שם כפרוש תרב רבנו יהונתן. וכן משמע מדברי רש"י בבב"א יוסף פתח לא דוקא טפח, דכמשוה מאן וטפח מאן כפאן סגי ו שם

באור הלכה

* אסרו תכמים וכו'. ולענין אי מקרי רשות-היחיד מן התורה לחיב האורק מחוכו לרשות-הרבים, יש פלגא קנה בין הראשונים, דלדעת הרמב"ם פרק די לא מקרי רשות-היחיד מן התורה אלא בארבע מחיצות, או על-דל פנים בשלש מחיצות שלמות ולחי בכתל רביעי דחשיב כמחיצה, וכן מוכח דעת רבנו חננאל כפרושו בפר' יב, עין שם; אכן לדעת רב הפוסקים נהינו רש"י בערוכין י"ב עמוד ב ותוספות כפה מקומות והראב"ד בהשגותיו והרא"ש פרק קמא דפסח והרשב"א בעבודת-הקדש ובהדושי והרישב"א, או שמי בשלשה מחיצות או בשתי מחיצות ולחי, רשות-היחיד גמור אה מן התורה. ודע דאין נקמא לדעה זו אם שמי המחיצות היי פמין א⁶⁷ ל או שמי המחיצות היי זו כנגד זו, דגם קנה מקרי רשות-היחיד מן התורה כיון שיש לו עוד לחי והכי מוכח מערוכין דף יב עמוד ב מקששת הגמרא שם מבריקא רבי יהודה, עין שם. אכן אם רשות-הרבים מהלכת בין המחיצות, מוכח בשבט דף ו עמוד ב דלכלי עלמא לא מהני קנה הלחי לשהי רשות-היחיד כיון דרבים בוקעין בין המחיצות. ועין בערוכין י"ב עמוד ב בתוספות בבור המתחיל איתיבה, ובפר' כב עמוד א דבור המתחיל ירבען ארבעין וכו' דמשמע לכאורה בהפוך מבריקא, אבל כבר תמה עליהם הגאון רבי עקיבא אגרי בפר' יב עמוד ב בהגהותיו מהך סוגיא דלשבת הניל, וכן מצאתי בריטב"א דף כב עמוד א בשם התוספות גופא דלשבת דאין מערכין רשות הרבים בפר' משמע אפלו מדאורחא לא מהני. ודע עוד, דיש קצת מן הראשונים דעושין הכרעה בין השיטות, ומוכא בט"ז דהיקא שפתוח המבוי או החצר הנה לרשות-הרבים, כיון דומגין דחקי בה רבים ועולי לגנה אין עליהם עמוד א דמוכח שם לכאורה להדיא דכל שנפרצה כחל אחד מחצרו הפסוק לרשות הרבים, אם נזק מוחק לרשות-הרבים פטור, עין שם בריטב"א בהקרב המגיד פרק יז מהלכות שבת ובכסף-משנה שם בשם הרמ"ך: * **בשני פסין של שני משהויין**. אף שהוא פשט לחי, קראו בשם פס, אבך דאמר ברישא ופס רחב ארבעה טפחים: * **טפח מאן וכו'**. עין בשבת ברוכה דלא דוקא טפח. ואף-על-גב דבדרכי-משה כתב דבנשתמי גרע מפעמיד פסין לבתחלה, וכמו שכתבו התוספות דף ב בתרוצא בתרא, מכל מקום לדינא נראה כמו שכתב בבב"א יוסף, וכתריז קמא של התוספות בפר' י דבור המתחיל ישני טפחים, דלאו דוקא קאמר בש"ס ישני טפחים, וסגי בשני משהויין, וכן ברמב"ם פרק טו מהלכות שבת הלכה יב איתא בהדיא בנשתמי דדי בשני משהויין, וכן כתב הרישב"א בפר' י, וכן מצאתי בפרושו רבנו חננאל שם בפר' י בסוגיא דגריס בגמרא בשני משהויין, וכן פתח האליה רבה בשם הרישב"א בעבודת-הקדש, וברואי לא דחנין לא הני וקומא מפני דברי התוספות, ובפרט שהתוספות בעצמו בפרוץ ואשון הסיכמי לדינא ככל הני ברבנא, וכן הכריע האליה רבה לדינא כמו שכתבנו. [אחר-כך מצאתי בנשמת אדם שגם הוא הסיים פן מעקר הדין, והביא שגם דעת רש"י בן בהדיא בפר' י עמוד א דבור המתחיל לאשמעינן וכו' דמשתמי גדולה בגופו משהו, אף לבתחלה דעת תתיר-אדם ונכון להתמיר בברי⁶⁸ כהשלמתו צריך א לא א בשעת הדחק: * **כיון שהוא במלואו**. פתח הגמרא-ברכה, דאפשר דמיך

משנה ברוכה

מסתפק הפריי-מגדים (נג) ומצדד בזה להחמיר⁶⁹, אבל אם אין הקנים עודפין למעלה, אלא שחלק רק מעט באמצעיתו להניח החבל בתוכו⁶⁶ שיהא מנח בטוב ולא ישתלשל למטה, שפיר דמי, דמקרי זה על-גב. וכן אם נוצץ מסמר בראש הקנה וקושר בו החבל, שפיר דמי, דהא מנח מלמעלה נגד התנה⁶⁷, ואם פרך (נג) תחוט כביב הקנה מן הצד עד שבכריכתו העליו על ראשי הקנים, גס' בן כשר⁶⁸. אם יכול לסמך על השעליגראף במקום צורת-הפתח, עין בתשובת מאמר-מרדכי סימן לא, ובתשובת שואל ומשיב מהדורא קמא חלק ב סימן פו ופח, ובתשובת בית-שלמה חלק א סימן מא⁶⁹: **(סה) לא מהני**. ואם העמיד קנה אחר (נד) תחת איזה מקום שהיה מן הצד, כשר⁶⁹: ומכל מקום יש לשלף קנה הפסול מפני הרואים⁶¹: **(סו) גמי**. ומכל מקום (סה) אותו גמי צריך שלא ינטל על-ידי רוח. וכתב בספר מחצית-השקל, דמכל מקום קיל קנה שעל-גפן מקנה שבצדדים, דאותן שבצדדים צריך לנהר שלא ינידם הרוח⁶² ונכמו שכתב המגן-אברהם בסימן שסג סעיף-קטן ד, כיון דהם משום מחיצה, ומחיצה שהרוח מנידה לא מקרי מחיצה, אבל הקנה שעל-גפן, נהי דצריך לנהר שלא ינטל על-ידי הרוח, אבל אי הרוח ינידו אין בכך כלום, דעקר המחיצה תלוי בשני הקנים העומדים לצד. **(טז) ויש מאחרונים שמתמירין ביה⁶⁸**, ולדידהו בשעושין העירוב על-ידי חבל צריך למתחו בנהר כדי שלא ינידו הרוח: **יב (סז) קדם שנתחיל להתעגל**. רוצה לומר, דלא מצרפינן מקום העגול לגבה עשרה טפחים⁶⁶ שצריך להיות צורת-הפתח⁶⁶: **א (א) מקום שיש לו שלש מחיצות**. הנינו, כגון מבוי שפתוח לרוח רביעית או חצר שנפרץ אחד מכתליו, ובין שפתוח לכרמית או לרשות-הרבים: **(ב) אסרו תכמים לטלטל בו**. שעור ארבע אמות⁷⁰. וטעם שאסרוהו, דכיון שרוח רביעית פתוח לגמרי (ב) דומה קצת לרשות-הרבים, ואי נתייר בזה יבואו לטלטל גם ברשות-הרבים⁷¹. ועין בבאור הלכה: **(ג) שום תקון ברכיעות**. הנינו כמבאר לקמן כסעיף ב' וגי לכל אחד כדינו: **ב (ד) שנפרץ**. רוצה לומר, למקום האסור לזה⁷²: **(ה) במלואו**. כלומר, כל הכתל: **(ו) עד עשר אמות**. ועד בכלל, דאף דבעלמא קומא לן דאם נפרץ הכתל עשר אמות נחשב הפרצה פתוח, הכא שקל הכתל נחסר, לא נובל לחשב זה המקום לפתח: **(ז) במקום אחד**. הנינו (ג) בראש הכתל: **(ח) טפח מאן וכו'**. לאו דוקא טפח, אלא די בשני משהויין, וכנ"ל במעמיד פסין לבתחלה, וכמו שכתב בבב"א יוסף. ועין בבאור הלכה: **(ט) בגבה עשרה טפחים**. ואין צריך שיהיה שנה בגבה לשאר הכתלים, מיהו, בפחות מזה אין עליו שם מחיצה כלל: **(י) כיון שהוא במלואו**. הא

שער הצינן

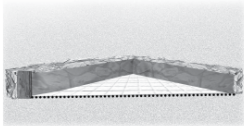
(נג) עין במקור-חיים בסוף תקון-ערוכין דמשמע שם לכאורה דמכל בנה, ואולי גס' בן פנתו באותו שלא יצא למעלה מהקנים כלום, נק שאין קפיא כמה שהלכותם עבין יותר מהתכל: **(נג)** הפאור-ישראל בראש ערוכין: **(נד)** אחרונים: **(נס)** מרדכי, והובא באחרונים: **(נו)** משננות-יעקב סימן קיא. ועין שם עוד טעמים, דאי לא ימתחנו בחוקה יש פשה לקלואים בנה⁶⁴, ועין שם עוד שכתב דאם החבל שנותניו על-גב הקנים נכפף למטה בעגול יש לנהר לתקנו, עין שם שהארץ בנה: **(נז)** מבאר בפוסקים: **(נח)** דאי לא הכי אתי אוריא דהאי גיסא ודחאי גיסא ומבטל לה⁶⁸:

הלכות שפת סימן שסג

ביאורים ומוספים המשך

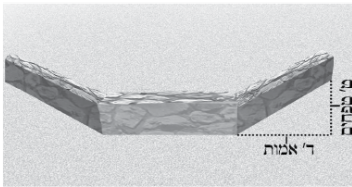
כששתי המחיצות קרובות זו לזו בשיעור אלכסון של מרובע, כלומר שהן בוות של 90 מעלות, אבל אם הן יותר קרובות זולו כזה , הריהן כשלש מחיצות מן התורה אפילו בלא לחי, כיון שהן סותמות יותר מב' רוחות.

מאידך, במקום אחר (שם סי' עד ס"ק טו) כתב שאם עשה שתי מחיצות כמין גאם ועשה לחי, יתכן שנחשב לרשות היחיד בין המחיצות באלכסון אפילו אם שתי המחיצות רחוקות זו מזו יותר מאלכסון של מרובע כזה , והיינו דוקא אם אפשר לרבע בהן ד' על ד' טפחים. ולפי המבואר להלן

בשם החזו"א ששיעור התחלקות מחיצת האורך ממחיצת הרוחב הוא לפחות בשיעור תל המתלקט, גם בזה צריך שמחיצת הרוחב תעלה מעל קו מחיצת האורך בשיעור תל המתלקט. והוסיף, שכמו כן מקום המוקף מחיצות בצורת עיגול, בין שההיקף הוא כחצי עיגול ובין שהוא חלק מעיגול, נחשב לג' מחיצות, וסיים בצ"ע בכל זה.

ולענין מקום שיש לו שלש מחיצות שנחשב לרשות היחיד מן התורה, כתב (שם סי' עג ס"ק ט) שאם הדפנות שמצפון ומדרום הן באלכסון

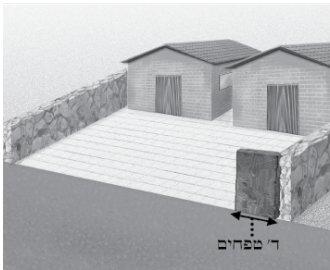

כלפי חוץ, באופן שבמשך ד' אמות של מחיצת צפון אינה גודרת ממזרח למערב שיעור י' טפחים כזה , אינן נחשבות למחיצות, ואין המקום שביניהן נחשב לרשות היחיד, וסיים בצ"ע.

ומלשון החזו"א שם משמע שגם הביה"ל לא התכוין שיהיה כל הריבוע שכנגד הלחי רשות היחיד, אלא רק באלכסון. דומה לזה מצינו בגמרא (סוכה ז, א) לענין טפח שמעמיד כנגד ראש תור, שאינו מתיר אלא באלכסון, כמבואר במהרש"א שם (ד"ה בפירושו).

[שו"ע סי"ב]

הצר שפנרץ במלואו, עד עשור אמות נתר כפס קרב ארבעה טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ⁴.

(4) כזה

[שו"ע שם]

ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרצה, די בשני פסין של שני משהויין⁵.

(5) ולהלן (סיק קכה) כתב, שצריך להיזהר להעמיד אותם בשוה זה המשך במילואים עמוד 8

החזו"א (שם ס"ק ה) שמלשון הט"ז (יוד סי' רפו ס"ק ג) נראה שכיון שניכר שהתקרה בשכיבה הרי זה כשר.

[משנ"ב שם]

שצריך להיות צורת הפתח⁶⁶.

66) ולענין רוחב חלל צורת הפתח, ראה לקמן (סי' תרל ס"ק ט) לענין סוכה, שהביא מחלוקת אם צריך שיהא רוחבה ד' טפחים או לא. ולענין מזוזה, כתב הש"ך (יוד סי' רפו ס"ק ב) שלדעת רש"י והמרדכי והטור צריך שיהא רוחב הפתח ד' טפחים, והתוספת שבת (ס"ק כה) הביא את דברי הש"ך, וכתב שכל שכן לענין מחיצות שבת שצריך שיהיה רוחבה ד' טפחים. וכן כתב החזו"א (א"ח סי' עז ס"ק ה), שלדעת הטור צריך שיהיה הפתח רחב ד' טפחים, ובמקום אחר (שם סי' עא ס"ק ה) צידד שגם הרמב"ם מודה בזה, ושם (ס"ק ד) משמע בדבריו שמי"ג טפחים ודאי צריך. וצורת הפתח הגבוהה מכ' אמה, כתב בביה"ל לקמן (סי' שסג סכ"ו ד"ה אבל) שכשרה.

וצורת הפתח הנמוכה מ"י טפחים, כתב במשנ"ב לקמן (שם ס"ק צג) שהאחרונים הסכימו שפסולה.

ועוד פרטים בידיני צורת הפתח, ראה לעיל סי' שמו ס"ק לא, וסי' שנו ס"ק י, ובביה"ל סי' שנח סי' ד"ה אבל, ובמשנ"ב לקמן סי' שסג ס"ק כג, כז, כח, צג, קיג, ובשע"צ שם ס"ק יא, טז, יט, לז, פז, ובביה"ל שם סי' ד"ה צריך, ובמה שכתבנו במקומות אלו.

סימן שסג

דיני מבוי ולחי

[משנ"ב ס"ק ב]

שעור ארבע אמות¹.

(1) ולטלטל ממקום זה לכרמלית, ראה בביה"ל לעיל סי' שמו ס"ג ד"ה ומותר, ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב שם]

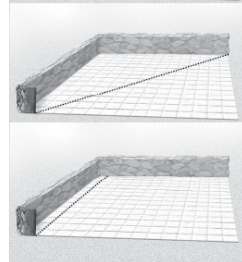
ואי נמיר בזה יבואו לטלטל גם בךשות הרבים².

(2) טעם נוסף כתב רבינו יהונתן (עירובין א, א בדפי הרי"ף ד"ה מבוי), כדי שלא יבואו לטלטל מרשות הרבים לתוכו, שכיון שנפרץ במילואו לרשות הרבים ושזה הוא אליה, יאמרו שיש למבוי דין רשות הרבים, ולכן הצריכו חכמים היכר כדי להבדילו מרשות הרבים.

[ביה"ל ד"ה אסח]

(דע, דאין נפקא מנה לדעה זו אם שתי המחיצות היו כמין ג"ם³).

(3) והחזו"א כתב (א"ח סי' עב ס"ק י), שאם המחיצות עשויות כמין גאם ועשה לחי סמוך לאחר מהכתלים, אין נעשה כל שטח הריבוע רשות היחיד כזה

ואפילו שטח האלכסון שבין שתי המחיצות כזה אינו רשות היחיד, אלא רק השטח שכנגד הלחי בקו ישר

כזה

עד כתב (שם ס"ק ו), שמה שהשטח שבין שתי מחיצות כמין גאם אינו נחשב לרשות היחיד מן התורה, היינו

מילואים הלכות שבת סימן שסב

המשך מעמוד 436

[משנ"ב שם]

אם עשאוי גבבה הקנה בשנה עם הקנה ממש שאין הקנה העומד בולט למעלה מן התבלע⁶².

(כזה כזה 52)

[משנ"ב שם]

ואם הקנה שלמעלה תחוב בין קנה לקנה, שנקח קצת בקנים⁶³.
כזה כזה 53

הלכות שבת סימן שסג

המשך מעמוד ריט

(חידושים, עירובין פט, ב) אין צריך לעשות שם תיקון, ולדעת השו"ע הרב (סי' שמה סכ"ג) צריך לעשות תיקון. [וראה מה שכתבנו בזה בביה"ל לעיל סי' שמה סי"ט ד"ה גג].

[שעה"צ ס"ק ב]

אמי אורי דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל לה⁶⁴.

8) ואם הפס רחב יותר ממקום הפירצה, כתב החור"א (או"ח סי' עד ס"ק יג) שדינו שהיה בזה לדין לחי. וביאר דבריו, שלענין לחי פסק השו"ע להלן (סי' ז') שהוא צריך להיות בתוך ג' טפחים סמוך לכותל, והביא המשנ"ב שם (ס"ק כב) מחלוקת הפוסקים בטעם הדבר, האם משום שאם לא כן 'אתי אורא' וכו', או משום שאם לא כן פסולה המחיצה מדין מחיצה שגדיים בוקעים בה. והנפקא מינה בין הטעמים, כתב המג"א (ס"ק ה) שהוא באופן שהלחי רחב יותר ממקום הפירצה ולכן יכול להתיר מדין 'עומד מרובה', שלטעם הראשון מועיל, ולטעם השני אינו מועיל [וראה בשעה"צ שם ס"ק יג], ולדעת החור"א גם בפס תלוי הדבר במחלוקת הפוסקים הנ"ל.

[ביה"ל ד"ה טפח]

אף לכתחלה דעת הת"י אדם הנכון להחמיר בדרך⁶⁵.

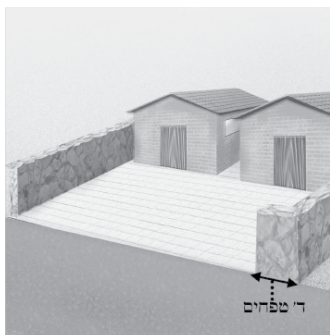
9) שאם נפל הכותל ונשתייר ממנו מעט משני הצדדים, צריך שישאר לפחות טפח בכל צד כדי להתיר מדין פסין. ואם פרץ את הכותל בידיים והשאיר ממנו בכונה לשם פס, הסתפק הדעת תורה (כאן) האם נחשב שעשאו לשם פס ודי במשהו, או שדינו כנשתייר שצריך לכתחילה טפח.

כנגד זה, כך שלא יבלוט אחד לחוץ יותר מחבירו. וראה בביה"ל להלן (ס"ל ד"ה שצדו) ובמה שכתבנו שם.

[שו"ע שם]

זהו הדין לגשתיר מהם כהל' רביעי בניו קשעור ארבעה טפחים במקום אהד⁶⁶.

(כזה כזה 6)

[משנ"ב ס"ק ז]

רוצה לומר, למקום האסור לה⁶⁷.

7) ואם נפרץ למקום פטור, כגון שנפרצו מחיצות גג שגובה עשרה טפחים מקרקע רשות הרבים [ופרוץ הוא לאויר רשות הרבים למעלה מ' שהוא מקום פטור], כתב ברשת אבני נור (או"ח סי' רפט) שלדעת האבן העזר

הלכות שבת סימן שסג

המשך מעמוד 438

הפסק ממשי, וכדעת הגאון מטשיבין.

וכתב, שלכאורה מדברי השעה"צ כאן יש להוכיח שלא כדעת הגאון מטשיבין, שכן כתב השעה"צ שאם חלק הקנים שמעל עשרה טפחים ניטל ברוח אין זה פוסל את צורת הפתח, משום שאפילו ניטל חלק זה כשר, והרי לסברת הגאון מטשיבין שלא שייך לומר 'גוד אסיק' כשיש המשך לקנה, אף כאן צריך להשתמש בכל הקנה, והחלק העליון הרי פסול מדין ניטל ברוח. ודחה, שיתכן שהחיסרון של קנה הניטל ברוח הוא כיון שנחשב כמי שאינו, אם כן שייך לומר 'גוד אסיק' כלפי י' הטפחים התחתונים של הקנה.

ומשמע מדבריו שלפי מה שפסק השו"ע לעיל (סי' שסב ס"א) שהקנה העליון אינו צריך ליגע בקנים שבצדדים, ודאי שאינו נחשב לפתחי שמנאי וכשר, שכיון שחלק הקנים שמעל עשרה טפחים הוא מיותר, לא פוסל מה שהוא כ'פתחי שמנאי'. אלא שכתב הבינת שמחה, שלכאורה היינו דוקא לשיטת הקרן אורה (עירובין י, ב), שביאר שמה שהקנה העליון אינו צריך ליגע הוא מדין 'חבט', אבל לשיטת הרע"א (הגהות שו"ע סי' שסב ס"א) בשם הרא"ם שמועיל מדין 'גוד אסיק', יתכן שכשהקנים שבצדדים ממשיכים לא שייך לדין 'גוד אסיק', כיון שבין הקנה העליון לחלק התחתון שבקנים שבצדדים יש

הלכות שַׁת סִימָן שֶׁמֶג

ביאורים ומוספים

המידות הן במידה עצבה, ולכן אמה שוחקת היא ששה טפחים וחצי אצבע, כמבואר בשו"ע י"ד סי' רא ס"א.

ואם יש למבוי בצד אחד לחי שגובה י' טפחים שוחקים, והוא רחוק מן הכותל ג' טפחים עצבים, וביצדו האחר יש לחי הסמוך לכותל וגובה י' טפחים עצבים, כתב התוספת שבת (ס"ק טז) שמותר ממה נפשך, שאם משערים בשוחקים אם כן בצד אחד יש לחי הגבוה י' טפחים שוחקים, והמרחק של ג' טפחים אינו מויק כיון שאין שם ג' טפחים שוחקים, ואם משערים בעצבים הרי ביצדו האחר יש בסמוך לכותל לחי שגובהו י' טפחים עצבים.

[משנ"ב שם]

וְעֵשָׂה טְפָחִים מְהֵי אֶפְלוּ לְמַבּוֹי שְׂבֻבָה עֲשָׂיִם אָמַרָה.⁽¹⁵⁾

15) ובביה"ל להלן (סכ"ו ד"ה בלחי) הביא את דעת הבית מאיר שפקפק מאד על דין זה, ולדעתו אין לחי מועיל למבוי שגובה כ' אמה.

[שעה"צ ס"ק יז]

שְׂקָשֶׁר מְעַרְב־שֶׁפֶת וְלַחֲכֵי שְׂרִיבָה.⁽¹⁶⁾

16) אמנם לעיל (סי' שסב ס"ק כג) כתב, שמותר לעשות כן רק בשעת הרחק.

[משנ"ב ס"ק כ]

וְאֶפְלוּ אֵין הָרוּחַ מְפִילוֹ לְאָרְצָן אֶלָּא מְנִידוֹ.⁽¹⁷⁾

17) דעת החזו"א (או"ח סי' עז ס"ק ו), שבין לחי ובין צורת הפתח אינם נפסלים אלא אם כן הרוח כופפתם למטה מעשרה, או שהיא מרחיקה אותם ג' טפחים מן הכותל, אבל בנדנד בעלמא לא. וראה מה שכתבנו בזה לעיל סי' שסב ס"ק ז לענין מחיצה.

[שעה"צ ס"ק יא]

דְּבַקְנָה שְׂעַל גְּבִיָּהּ אֵין לְהַפְקִיד אִם הוּא מְתַנַּעְנַע.⁽¹⁸⁾

18) ודעת החזו"א בזה, כתבנו לעיל סי' שסב ס"ק טו.

[שעה"צ שם]

דֵּל לֶחֶן קָאָלוּ אֵינוֹ, גַּם־נֶפֶשׁ עַל־יְדֵי הַקְּנָה שְׂלֻמְעָלָה.⁽¹⁹⁾

19) ולכאורה באופן זה צריך שעל ידי הנענוע לא יתרחק הקנה העליון מכנגד העשרה טפחים התחתונים של הקנים שבצדדים, אבל אם הוא מתרחק אינו נחשב צורת הפתח אף שהוא מחובר אל החלק העליון של הקנים שבצדדים, שהרי החלק העליון של הקנים כאילו אינו קיים.

אמנם בספר בינת שמחה (תיקון עירובין עמ' רב) הביא בשם הגאון מטשיבין, שלחיים של צורת הפתח שבתחתיתם הם עבים ובגובהם למעלה מעשרה טפחים הם מתקצרים כעין מדרגה, אסור להניח את הקנה העליון מצידו של החלק העליון הרק של הקנה העומד אף שהוא על גבי החלק העב של קנה זה, משום שהחלק הרק נחשב המשך של החלק העב ואין אומרים 'גוד אסיק' מהחלק העב בלבד, ואם כן נמצא שהקנה העליון [המשוקף] הוא מן הצד כלפי הקנים שבצדדים [מזווח], וצורת הפתח מן הצד פסולה.

והקשה על דבריו, מדוע לא נאמר שצורת הפתח העשויה באופן זה היא 'פתחי שמאי' [פתחים שוממים, מקולקלים] כיון שבתחתיתה היא עבה ולמעלה היא נעשית צרה. ואף שבתוך עשרה הטפחים התחתונים הכל בצורה אחת, מימי הרי לשיטתו הכל נחשב לצורת הפתח, והקנה של צורת הפתח הוא גם החלק הרחב וגם החלק הצר ויש כאן 'פתחי שמאי'. והביא שביחודשים וביאורים (עירובין סי' ב ס"ק יד) דן בקנים של צורת הפתח שעשויים אבן יוצאת ואבן כנסת למעלה מעשרה טפחים,

המשך במילואים עמוד 8

[משנ"ב ס"ק יא]

עַד שְׂיָהָא כְּהַ פְּחוֹת מְשֻׁלְשָׁה.⁽¹⁰⁾

10) דין זה הוא בחצר, אבל במבוי הביא השו"ע להלן (סכ"ח) שתי שיטות כשפתח המבוי אינו רחב ד' טפחים, האם צריך לעשות שם תיקון, או שלא צריך לתקן עד שיהיה רחב הפתח לפחות ד' טפחים.

[ביה"ל ד"ה כיון]

אֶבֶל אִם קָל הַחֲצֵר פְּחוֹת מֵאֶרְבָּעָה טְפָחִים אֵין צָרִיךְ תְּקוּן.⁽¹¹⁾

11) והחזו"א כתב (או"ח סי' עג ס"ק ז), שהיינו דוקא לדעת הסוברים (בשו"ע לעיל סי' שמה ס"ט) שיש מקום פטור בכרמלית, אבל לדעת הסוברים (שם) שאין מקום פטור בכרמלית אלא מצא מין את מינו ונעשה המקום לכרמלית [והמשנ"ב שם (ס"ק פו) הביא שכן צידדו האחרונים להלכה], אם כן אם החצר פתוחה לכרמלית הרי דינה בכרמלית, ויתכן שאפילו לא יועיל לה תיקון. והוסיף, שלפי זה בזמנינו שאין לנו רשות הרבים, אין להקל בזה. אמנם כתב, שלפי מה שצידד הביה"ל עצמו שם (ד"ה ויש) כדעת המקילים שיש מקום פטור בכרמלית, יש להקל גם בזה. [אמנם בביה"ל שם היקל רק בשעת הרחק].

[שו"ע ס"ג]

מְבּוֹי שֶׁשֶׁל לוֹ שְׁלֹשׁ מְחִיצוֹת וּפְרוּץ מְצַד רְבִיעֵי, הַתִּירוֹ בְּלַחֲכֵי.⁽¹²⁾

12) כזה

[משנ"ב ס"ק יד]

אֶפְלוּ פְּחוֹת מְאָצְבָּע.⁽¹³⁾

13) ולהלן (סי' פסק הרמ"א שעושים לחי אפילו מסיד מחוי בכותל, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק כו) שצריך שיהיה בו ממשות קצת כחוט. ודבריו הם שלא כדעת המהר"ם שהביאו המרדכי (עירובין פ"א סי' תפב) והתרומת הדשן (סי' עד), שסובר שעובי הלחי צריך להיות לפחות כחוט הסרבל שהוא עובי אצבע.

[משנ"ב ס"ק טז]

מְרַנְחִים וְלֹא מְצַמְצָמִים.⁽¹⁴⁾

14) שיעור התוספת של טפח מרווח על טפח מצומצם, כתב להלן (ס"ק פט) שהוא חצי אצבע לאמה, וביאר שגדר הדברים הוא שבשיעורים אלו הולכים תמיד לחומרא. וכן כתב התוספת שבת (ס"ק טז ו-כט), לענין חצר שנפרצה במילואה שצריך לגודרה עד שלא ישתירו ג' טפחים [כמבואר בשו"ע להלן ס"ב], שהשיעור הוא ג' טפחים עצבים [מצומצמים], משום שהולכים לחומרא. ולענין מבוי שרצפו בלחיים במשך ד' אמות, שפסק המג"א (הובא להלן ס"ק מז) שאם המרחק ביניהם הוא פחות מג' טפחים אין המבוי נותר בלחי זה, כתב המשנ"ב (שם) שהיינו ג' טפחים שוחקים [מרווחים], משום שהולכים לחומרא. וסתם שיעורי